

ČRo – Region – střední Čechy, 13.11.2006

Rozhovor s Janem Švejnarem

Jan ROSÁK, moderátor

Dobrý den, milí posluchači, z Tandemu vás zdraví opět Jan Rosák. Mým dnešním hostem bude muž, který se ve své akademické kariéře věnuje zejména tranzitivním ekonomikám a obecně ekonomickému rozvoji. Pozvání k nám do studia přijal dnes ekonom, ředitel International Policy Center of Gerald a R. Ford School of Public Policy, profesor Davidsonova institutu z Michiganské univerzity ve Spojených státech pan profesor Jan Švejnár, doktor filozofie. Já vás vítám, dobrý den.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Dobrý den.

Jan ROSÁK, moderátor

Řekl jsem správně vaše tituly a vaše funkce?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Správně až na to, že už nyní nejsem ředitelem Davidsonova ústavu, institutu, ale byl jsem po dobu osmi let a nyní řídím právě ten International Policy Center.

Jan ROSÁK, moderátor

Ano, rozumím. Ale my po vás dnes nebudeme kupodivu, i když to možná někdo očekává, chtít rozbor naší ekonomické situace, i když možná, nebudeme si samozřejmě nic upírat, se k němu také třeba dostaneme, ale spíš si budem povídat o vás, začneme vaším dětstvím, ale to bude až po písničce.

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

O našem slavném krajanovi panu profesoru Janu Švejnarovi se ví poměrně dost, informací o vás se dá najít i na Internetu a v knihách spousta, ale o vašem dětství ani ň. Vy něco tajíte, pane profesore.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Určitě, určitě, určitě.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak kde jste se narodil?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Narodil jsem se v Praze a vyrůstal jsem jako každý kluk tehdy v padesátých, šedesátých letech, vlastně jsme generace, která vyrůstala za komunismu a potom dospěla po komunismu. Bylo to celkem, já myslím, zajímavé období, když se na to člověk dívá teď zpětně. No, byli jsme jako kluci samozřejmě žhavý do fotbalu a všech možných sportů a vyrůstali jsme s pionýrských šátcích, ale bylo zajímavé, že od poloviny šedesátých let jsme to ze sebe rychle setřásli a v roce 68 už jsme byli zcela mezinárodně orientováni a nějak tak těch předchozích patnáct let života a indoktrinace na nás celkem moc velké následky nenechala.

Jan ROSÁK, moderátor

To mátu pravdu. Jestli se smím zeptat, v kterém roce jste se narodil?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

V roce 52.

Jan ROSÁK, moderátor

Padesát dva, no, já čtyřicet sedm, tak to jsme v podstatě generačně stejně na tom. Máte pravdu, ta padesátá léta nás nestihla tak negativně poznamenat, jak by mohla a ta šedesátá nás hezky ozdravila, Beatles a podobně.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Přesně tak, přesně tak. A nakonec když jsme se pak vydali do světa, že jo, v šedesátém osmém roce, kdy jsme mohli cestovat, tak jsme pochytili spoustu věcí a cítili jsme se zcela součástí Evropy.

Jan ROSÁK, moderátor

Ano. Vzpomenete si v těch padesátých letech, nebo respektive začátku šedesátých, kdy jste začal jaksi rozum bráti už hodně, čím jste chtěl být?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, tak já jsem byl hodně do fotbalu, do kopané, takže jsem chtěl být nějakým velkým fotbalistou, popřípadě nějakým ještě jiným atletem. Takže jsem byl víc jako sportovně orientován, ale celkem jsem o tom začal přemýšlet až vlastně do doby, kdy už začala takzvaně, že jo, Pražské jaro, nebo počátky Pražského jara. No, a pak nám to samozřejmě zamíchalo palicí všem a začali jsme uvažovat víc globálněji vlastně, mluvím o globalizaci nynější doby. Začali jsme si říkat, ten svět je velký a možná, že je tady spousta i jiných věcí než fotbal, popřípadě kosmonautika a další věci, které připadaly jako speciální v těch padesátých letech.

Jan ROSÁK, moderátor

No, i když dneska i tím fotbalem ekonomika hýbe, ale hodně myslím, až skoro víc, než by měla, tak přece jenom od fotbalu je k ekonomii a ekonomice hodně daleko, jako myslím teoreticky. Ve vašem případě kdo byl tím, kdo vám změnil vaši orientaci jaksi směrem najednou ke studiu?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Víte, je to zajímavé, tak otec je ekonom, takže jsem samozřejmě od něho trochu pochytil, ale myslím, že to nakonec bylo právě to otevření se světu a to, že jsem viděl, že vlastně naše země nevzkvétá v těch šedesátých letech tolik jako třeba například západní Německo, které prohrálo druhou světovou válku. A začal jsem si klást otázky proč a proč některé společnosti jsou na tom lépe než jiné a některé jsou velice chudé v Africe a tak dále. A tak jsem, tak to byla asi, myslím, kombinace vlastně žádosti chápat svět a výzvy pomocí teda znalostí. A dal jsem se na tu cestu ekonomu s tím, abych jednak byl vědec, ale jednak abych taky mohl aplikovat tyto myšlenky potom nějak v praxi k dobru, jak už lidstva všeobecně, tak i specifických jednotlivců.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak od toho samozřejmě, od takového hezkého úmyslu je ovšem ještě daleko k tomu, aby se člověk stal jaksi významným ekonomickým funkcionářem a profesorem až ve Spojených státech. Jak k tomu došlo, tak o tom si budeme dnes také povídat v Tandemu.

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

Jestliže máme tu úžasnou příležitost a hostem na Tandemu je dnes ekonom světového věhlasu pan profesor Jan Švejnár, tak to bych byl opravdu blázen, kdybych se nezeptal takovou otázkou, která samozřejmě trápí nejenom mě, nebo trápí, tak v podstatě mi leží v hlavě stejně jako většině naší populace. Jsme na tom ekonomicky dobře, nebo ne?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, podívejte se, mnoho lidí si myslí, že jsme na tom ekonomicky dobře a samozřejmě nejsme na tom tak špatně jako třeba různé rozvojové země, ale na druhé straně je třeba si uvědomit, že na tom nejsme zdaleka tak dobře, jak bychom na tom mohli být. Vezměme to popořadě. Na konci třicátých let před druhou světovou válkou jsme byli jednou z opravdu nejvyspělejších zemí na světě, nejvyšší životní standard mezi těmi největšími deseti, dvanácti zeměmi. Od té doby jsme šli dolů z různých důvodů a i od roku 90 rosteme pomaleji než všichni naši sousedi v regionu. Kdybychom rostli tak rychle jako v průměru naši sousedé, tak máme všichni o dvacet až třicet procent vyšší příjmy. To je velký rozdíl. A myslím, že bychom mohli růst více než naši sousedé, že opravdu máme obrovský potenciál.

Jan ROSÁK, moderátor

Máte teď na mysli sousedy jaksi postkomunistické?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ano, přesně tak, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, to znamená jak ti, kteří jsou méně vyvinutí, tak ti jako Slovinsko, kteří jsou více vyvinutí. Čili to není dáno jenom, do jaké míry jsme vyspělá země, nebo nevyspělá země. Je to opravdu dáno tím, že jsme tady mezi sousedy ti, kteří se pohybovali kupředu nejpomaleji. Čili v nějakém takovém tom absolutním smyslu si nevedeme špatně, ale v tom relativním oproti ostatním si nevedeme příliš dobře. A to je samozřejmě znepokojující.

Jan ROSÁK, moderátor

Je jasné, že každého v této souvislosti napadne otázka, čím to je, že oni tak rychle a my ne?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ano, přesně tak. A vezměte si, že například v druhé polovině devadesátých let jsme byli jediná země, která měla, zaznamenala ekonomický pokles po tom, co za vlády Václava Klause vlastně jsme nebyli schopni tu ekonomiku řídit dopředu tak rychle jako všichni naši sousedi. Takže tam jsme se zpozдили a od té doby jsme se vlastně nedostali zpátky do toho pelotonu a jsme tím takovým tím posledním uzavírajícím článkem na nejnižší úrovni.

Jan ROSÁK, moderátor

Čím to?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, já myslím, že jsme velice podcenili právní rámec, nutnost vytvořit dobré silné právní podmínky a instituční prostředí, ve kterém se ta obrovská transformace, kterou udělaly všechny země, nejenom my, ale my i všechny ostatní země, odehrávala. A u nás se odehrávala tudíž velice spontánně se vším tím tunelováním a rozkrádáním, a to bohužel mělo negativní následky, které se projevíly právě v druhé polovině devadesátých let, kdy banky přestaly půjčovat, nikdo nebyl schopen vymáhat úvěry a pohledávky a to nakonec celou ekonomiku zbrzdí.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak asi nemáme takový přehled, jestli se dějou takové věci i v těch ostatních zemích kolem Polsko, Maďarsko?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Dějí, dějí se, ale ne v tak velkém měřítku. Čili co bylo u nás markantní, byl právě ten rozmach tohoto typu, tohoto fenoménu.

Jan ROSÁK, moderátor

No, a v současné době už jsme na tom lépe?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Jsme na tom lépe, ale zase nejsme nějak z politického hlediska schopní podstoupit ty velké reformy transformace, které potřebujeme, penzijní systém, zdravotnictví. Čili jsme příliš zatíženi takovým těžkopádným, nemotorným, sociálně-ekonomickým systémem, který nám znemožňuje rychlé, pružné tempo růstu, které potřebujeme v nynějším globálním světě, kdy nám konkurují všichni, včetně Indů a Číňanů a tak dále a i dynamických Američanů, kteří jsou na vysoké úrovni, ale také jsou schopni podnikat velké změny a transformace.

Jan ROSÁK, moderátor

Teď jste nás tak hezky vyděsil, pane profesore. Tak co, dáte nějakou hezkou perspektivu?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Samozřejmě, já myslím, že přežijeme, jsme dobří a já myslím, že je čistě otázka, jestli přežijeme normálně, jestli budeme prostě mediokrita, průměrnost, anebo jestli budeme špičkou tak, jak jsme byli. Dám vám příklad. Já vždycky říkám studentům, jsou země jako Argentina, která začala dvacáté století jako velmi vyvinutá země společně s Kanadou, Austrálií a je z ní nevyvinutá země. Česká republika, nynější Česká republika, Československo na sklonku třicátých let byla vyvinutou zemí a z různých důvodů je nyní mnohem méně vyvinutou zemí. Je na nás, abychom se stali opět špičkou. A jestliže toho nedosáhneme, tak je to zase jenom náš výsledek, nikdo nám v tom nepomůže, nebo neuškodí.

Jan ROSÁK, moderátor

Rozumím, radši Kanadou než Argentinou, jasně.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Přesně tak.

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

Tak doufám, že se stejně jako já dobře bavíte, milí posluchači. Naším hostem je totiž dnes opravdu odborník světového věhlasu, ekonom, profesor pan doktor filozofie Jan Švejnar. Vy jste také doktorem filozofie tedy?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ano.

Jan ROSÁK, moderátor

Jen tak jaksí /nesrozumitelné/ mimochodem?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ano. Ten doktor filozofie je titul, který se dává pro různé vědní obory, používá se teda doktor filozofie, ale je to doktor filozofie v oblasti ekonomie, nebo doktor filozofie v oblasti fyziky, takže je to vlastně ten nejvyšší možný titul, který se dá získat v tom anglosaském americkém světě.

Jan ROSÁK, moderátor

Zkratka je PhD.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ph.D., přesně tak.

Jan ROSÁK, moderátor

No, zeptal jsem se opravdu jenom tak mimochodem, protože mě zajímá spíš opravdu jaksí vaše kariéra ekonomů. Jak k tomu došlo? My jsme se zastavili v podstatě u toho, že jste se

rozhodl, že nebudete hrát fotbal, ale budete studovat. Tak jak k tomu dojde, že se člověk ekonomem stane, ale nejenom ekonomem, ale ekonomem světového věhlasu a dokonce ve Spojených státech?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, stane se to náhodou v mém případě. Já jsem v sedmnácti letech vyjel tehdy z Československa na poslední chvíli, kdy to bylo možné a stalo se tak asi přibližně měsíc před maturitou. Já jsem tudíž profesor bez maturity a v západní Evropě mě žádná univerzita nebyla ochotna přijmout. Všechny potvrdily, že jsem velice speciální a zajímavý příklad a že vysvědčení, která jsem propašoval, jsou obstojná a že by mě normálně přijali, ale bez titulu ani ránu. Načež jsem napsal na pár amerických univerzit, které odpověděly, že teda opravdu těm vysvědčením moc nerozumí, ale že kdybych přijel na rok na zkoušku, tak že je to fajn a že buďto se uchytím a pak mě teda přijmou a všechno a tak dále a když ne, tak to stejně bude dobrá zkušenost na rok. Tak jsem si sbalil kufr, lyže, kytaru a jel jsem do Spojených států.

Jan ROSÁK, moderátor

Kufr, lyže, kytaru, to je hezká kombinace.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Přesně tak. Že jo? No, takový je prostě život, české Honza, no, do světa, přesně ...

Jan ROSÁK, moderátor

To jste udělal /nesrozumitelné/. Co a na kytaru a na lyže napadal prach asi ne trošku?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, tak já jsem lyžoval, ještě jsem jezdil za oddíl právě na univerzitě, kde jsem byl. Já jsem měl štěstí, že jsem se dostal na poměrně dobrou univerzitu Cornell, univerzitu ve Spojených státech. No, a tam jsem obstál na bakalářské úrovni. Pak jsem se dostal do Princetown, opravdu špičkové univerzity, na magisterský a ten právě Ph.D. titul, no a to byl začátek té dráhy. A od té doby jsem prostě, jakmile se dostanete na ten orbit těch nejlepších škol, tak když máte předpoklady a snahu, tak se tam můžete i udržet.

Jan ROSÁK, moderátor

I když jste ze střední Evropy, i když nejste Američan?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Přesně tak. Ty podmínky jsou opravdu otevřené, vidíme to nyní, nejlepší Číňané, nejlepší Indové, nejlepší lidé z celého světa studují na amerických univerzitách. Čili je to otevřený systém, který všem lidem dává příležitost. Ti, kteří jsou chudší, jako já jsem tehdy byl, jsem měl jenom tu kytaru, lyže a kufr, tak je možno dostat prospěchové stipendium. Já jsem měl prospěchové stipendium. No, samozřejmě k tomu člověk musí pracovat, tak jsem i pracoval, rozvážel jsem ledničky, pracoval jsem v knihovně, dělal jsem všechny možné věci. No, a člověk se protluče, poučí se a má cestu do života otevřenou.

Jan ROSÁK, moderátor

Kde vidíte takový důležitý bod, protože nepochybuju, že v životě každého člověka najednou dojde k takovému uzlovému bodu, který ho najednou buďto vykopne nahoru, anebo srazí dolů. Vás tedy předpokládám nahoru. Kdy to bylo, kdo to byl?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, podívejte se, bylo to právě tím přechodem do západní Evropy a potom zvlášť teda do Spojených států, kdy jsem vlastně věděl, že nemám otevřenou cestu zpátky. Neměl jsem otevřenou cestu zpátky domů do Československa tehdy, protože jsme utekli, nebo unikli, neměl jsem cestu do Evropy, protože mě nikdo nechtěl přijmout na univerzitu, takže jsem měl jedinou možnost ve Spojených státech, a to znamená uspět. A já jsem pracoval tak tvrdě, že jsem ten první semestr opravdu byl první ve třídě a dostal jsem to prospěchové stipendium.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak, o dalších osudech mého dnešního hosta profesora Jana Švejnara si budeme povídat zase po písničce, ovšem mezitím pochopitelně zazní také trochu legrace z archivu.

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

Co si budeme povídat, ekonomie, ekonomika není žádná legrace, zvlášť když se třeba nedaří, tak to už není vůbec žádná sranda. Ale můj dnešní host, profesor Jan Švejnár, ekonom světového jména, světového věhlasu, přesto má v očích neustále takové veselé ohníčky, čili vy máte určitě smysl pro legraci?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Jo, samozřejmě.

Jan ROSÁK, moderátor

Co vás nejvíce pobaví, nebo koho máte rád z našich komiků, herců?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Já myslím, že Werich je opravdu jedním z velikánů našeho hereckého a vůbec humoristického světa a mně se zvlášť zamlouvá ze dvou důvodů, jednak jsem vyrůstal, když on nás vlastně povzbuzoval a udržoval v dobré náladě a jednak potom, když člověk zjistil, co všechno podniknul, jaké měl zázemí, tak je to i zajímavý člověk tím, že vlastně měl světový formát, působil ve Spojených státech, měl nadhled a bral život s humorem, jak sebe, tak ostatní a tak nějak jsem to od něho možná i trošku převzal.

Jan ROSÁK, moderátor

Hm, tak to je velice sympatická vlastnost, ať vám to hodně dlouho zůstane.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Děkuju, děkuju.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak my vás teď budeme a samozřejmě i naše posluchače inspirovat Janem Werichem a je to slavný dialog s Čochtanem, tedy s dcerou Janou a Čochtanem.

/ukázka scénky/

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

Posloucháte Tandem, jeho hostem je profesor Jan Švejnar. A my jsme si povídali, věřím, že to zůstalo i vám v paměti, milí posluchači, o naší ekonomické situaci. Tam pan profesor zmínil Československo v době první republiky a já v té chvíli jsem trošičku nastražil uši, protože jsem někde zaslechl, přečetl jsem si, že ta pověst Československa v první republice jako desátého nejrozvinutějšího státu světa ekonomicky tedy, že má trošičku, že to je možná malinko iluze a že je to možná způsobeno jenom tím, že Rakousko tehdy jaksi, když ještě netušilo, že bude jaksi roztrženo, soustředilo právě do našich zemí ekonomický potenciál, protože si z nás chtělo udělat takové Ostravsko a tak podobně. Jak se na to koukáte vy?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, tak to určité míry je to pravda. Když se na to člověk podívá odtrženě, tak je pravda, že jsme zdědili s první republikou samozřejmě i ten potenciál průmyslový, ale na druhé straně zase je nutno si položit otázku, proč ten potenciál byl právě zde. A já myslím, že je opravdu pravda, že naše pracovní síly, technické schopnosti a manažeři byli velmi dobří. A z toho důvodu vlastně v celém Rakousko-Uhersku se to potom shromažďovalo v českém regionu. A je pravda, že například i z celého světového hlediska byl v Americe, si hlavní podnikatelé říkali, že například americkému dělníku je dobře platit padesát centů na den, tehdy to bylo hodně, německému dělníku dolar a za českého dělníka dolar padesát, že ta výkonnost byla známá, že opravdu serióznost, preciznost, schopnosti zde byly velké. A tudíž to nebylo jenom to, co jsme zdědili a to, co jsme zdědili a byli jsme schopní potom opravdu využít v celosvětovém podnikání a konkurenci.

Jan ROSÁK, moderátor

Tohle když někdo slyší, například já, anebo jiný š'oura, tak si řekne, safra, safra, jak je to možné, že tehdy to tak šlo, dneska to nejde. I tehdy se politici neustále škorpili, drželi se pod krkem sem tam v parlamentu a proč to tehdy šlo?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, tak šlo to proto, protože jednak byla ta historie a jednak byla velká konkurence. A já myslím, že když se na to podíváte, tak ty podniky, které si nyní **vedou** dobře, tak si **vedou** dobře právě proto, že mají velice schopné manažery, velice dobré techniky a dělníky a takže vidíme vlastně celou škálu od těch, které byly vydrancovány a vytunelovány až po ty, které jsou ať už nově založené, ať už jsou se zahraničními vlastníky, anebo i našimi, které si **vedou** velmi dobře.

Jan ROSÁK, moderátor

Mají šanci i ryze české podniky, nebo jenom podniky, které dostanou finanční injekci ze zahraničí?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Já myslím, že oba typy mají velké šance. Ty zahraniční samozřejmě mají výhodu, protože mají velkou finanční, velké finanční zázemí, ale máme malé, střední a rostoucí podniky, které jsou zcela vlastněny českými vlastníky, kteří si **vedou** velmi dobře a v budoucnu, myslím, si povedou velmi dobře globálně.

Jan ROSÁK, moderátor

Myslíte, že máme šanci, teda ne sice na desáté místo, ale třeba tak aspoň na dvacáté?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Já myslím, že bysme si to měli vytyčit a opravdu dělat všechno, abychom se tam dostali, protože ten potenciál máme a myslím, že ho můžeme zrealizovat opravdu.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak v tom případě bych doporučoval vzít za své to staré heslo z doby komunismu dohnat a předejnat.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, přesně tak, přesně tak, ano, část toho se musí využít, tohle je dobrá část, ano.

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

Myslím si, že si vzpomenete, milí posluchači, na spoustu krušných chvil našich hostů a byly opravdu nejrůznější. Ale to, co nám dneska bude vyprávět profesor Jan Švejnár, tak to tady opravdu ještě nebylo. Já musím trošičku uvést, že to má takovou docela přímou souvislost s jistým skvělým filmem americkým Čistá duše, kde ten hrdina, jehož hrál Russell Crowe, John Nash, generální matematik onemocněl těžkou duševní nemocí. A ačkoliv byl stále tedy jaksi geniálně výkonný, tak jako člověk byl v podstatě úplně vyřízený. No, a představte si, že ta krušná chvíle profesora Švejnara má přímou souvislost s touto úžasnou postavou. Tak povídejte.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Bylo to zajímavé. Já jsem pracoval tehdy právě na doktorské disertaci, takovým velkým výzkumným projektem největším, který vlastně mladý člověk musí dokázat. A vytyčil jsem si jako úkol, že budu zevšeobecňovat, nebo generalizovat jednu významnou poučku právě Johna Nashe, kde on má základní výsledek, ale provede specifickou situaci, která by mohla se aplikovat i širěji. No, a ta krušná chvíle byla, že to byla opravdu dost těžká poučka, kterou jsem chtěl dokázat a trvalo mně dlouhou dobu, než se mi podařilo ji dokázat. A když jsem tak byl asi tak ve třetině úsilí, a člověk si říká, dokážu, nebo nedokážu, tak jsem si říkal, tehdy totiž John náš už duševně chorý působil též v Princetownu, byl tam víceméně na penzi a zuřivě kouřil cigarety, nosil takové červené tenisky a byl dost jako nepřičetný. Sem tam chodil tam poblíž, kde jsem já pracoval, díval se do časopisů, začal se zuřivě smát a házel časopisy po zemi, jako se mu to zdálo směšné, jak ti matematici nejsou schopní. A já jsem si říkal, tak ten člověk, kdybych mu přinesl ten svůj problém, tak ho pravděpodobně vyřeší za deset vteřin, nebo za minutu, nebo prostě za půl hodiny. A říkám si, tak mám tak učinit, nemám. Ve filmu Čistá duše tam je scéna, kde student k němu opravdu jde a ptá se ho. Já

musím přiznat, že jsem nikdy tu kuráž neměl za ním jít, protože jsem si říkal, co kdyby ho to tak vyvedlo z míry, že by se zbláznil ještě víc, protože víme, že on tehdy se stal duševně chorým právě, když modeloval hry, to byl respektive konflikt, možnosti konflikty mezi Sovětským svazem a Amerikou a vycházel mu stále konflikt a měl nově narozené dítě. A on bral svou práci tak vážně, že vlastně z toho tehdy se zbláznil. Takže jsem si říkal, mohl bych ho vlastně tímto podnětem tak rozčítit, že by to mohlo být neuvážené, a tak jsem ho vypracoval o tři měsíce dříve, než jsem tu poučku sám zvládnul. Ale byla to velmi jako životně zajímavá situace, kdy jsem vlastně ...

Jan ROSÁK, moderátor

No, nepochybně, vždyť to byla úžasná postava, dokonce vy jste se zmínil i o tom, že to byla jedna z nejúžasnějších postav století.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Já opravdu můžu říct, já jsem přečetl celkem všechno, co psal a myslím, že po Einsteinovi to byl pravděpodobně druhý největší myslitel dvacátého století.

Jan ROSÁK, moderátor

No, mezi námi, já teď možná řeknu něco takového svatokrádežného a možná nevhodná legrace, ale napadla mě taková strašná myšlenka, že z těch vztahů amerických a sovětských by se člověk zbláznil, i kdyby nebyl geniální matematik.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ano, ano, přesně tak.

/písnička/

Jan ROSÁK, moderátor

Profesor Jan Švejnar je nejenom ekonomem světového věhlasu a nejenom činným ve Spojených státech amerických, což už samo o sobě by znamenalo hodně, ale vaše aktivity jsou i zcela výrazné u nás, například jste předsedou správní rady **CERGE-EI**, což je Centrum pro ekonomický **výzkum**, doktorské studium Univerzity Karlovy, dále jste členem vědecké rady Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a předsedou dozorčí rady ČSOB, možná, že je toho ještě víc, ale kromě toho, o tom se teď nechci bavit, kromě toho se o vás hovořilo a velmi vážně a seriózně a nejenom hovořilo, možná stále ještě hovoří jako o potenciálním jaksi špičkovém našem politikovi, dokonce v souvislosti s tím, že by vám byla svěřena funkce premiéra a podobně. Tak jak se na tohleto díváte, jak se k tomu stavíte?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

No, tak já jsem si vždycky vytyčil jako úkol za těch posledních patnáct, šestnáct let pomoci České republice a vůbec teda regionu svými ekonomickými znalostmi a zatím jsem vždycky odolával tomu vstoupit do politiky, protože jsem si říkal, že mám mnohem větší dopad a vliv a perspektivu pomoci, když jsem nezávislou osobou, která může radit, může nabádat, může kritizovat. Jakmile člověk jednou vstoupí samozřejmě do politiky, tak je to problém, protože je na určité straně jedné té či opačné, takže to nevylučuji a zatím jsem se, myslím, rozumně rozhodnul, že vstupovat do této fáze nebudu a samozřejmě kdyby byla nějaká velká krize, tak kdyby byla příležitost, tak bych o tom uvažoval, protože by to samozřejmě potom důležité, ale v situaci, která není krizová, nevidím velkého důvodu, proč bych tak měl činit.

Jan ROSÁK, moderátor

Ale osloven jste určitě byl a neustále jsou takové pokusy činěny asi?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Sem tam jsou, ano, takové pokusy činěny, ano, ano.

Jan ROSÁK, moderátor

Ano. Pochopitelně je velice sympatické to, co jste řekl už v úvodu, že chcete jaksi pomoci, chcete pomoci svými ekonomickými znalostmi a vědomostmi a podobně. Čili dá se říci, že neustále cejtíte jaksi svoje kořeny a svoje jaksi centrum své činnosti tady, nebo už spíš jaksi se cítíte být Američan?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

To je velice dobrá otázka. Já se cítím pod obojí v tom smyslu, že jsem odešel v sedmnácti, v sedmnácti a půl letech, což je, já myslím, velice zajímavý přechod, protože vlastně v Evropě, v České republice, to je formativní, takové roky jsou vlastně střední škola, gymnázium, kdežto v Americe je to takzvaně college, to znamená vlastně to bakalářské studium je na univerzitě. Takže já jsem absolvoval obojí a cítím se tak nějak, jak to vždycky říkám vždycky žertovně, severoatlant'anem, protože jsem jak v Evropě, tak v Americe celkem doma. A v obou kulturách se cítím velice přirozeně a bez problémů.

Jan ROSÁK, moderátor

Víte, co je zajímavé, teď jak vás poslouchám, tak jsem se zaposlouchal do vašeho hlasu, do vaší řeči češtiny, vy nemáte nejmenší náznak prostě toho, že byste ztratil jaksi správnou češtinu. Jak je to možné, protože spousta lidí, kteří žijí tak dlouho ve Spojených státech, anebo vůbec jinde, tak přestanou správně česky mluvit.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Je to pravda, je to pravda, já sám nevím přesně proč, ale samozřejmě kdykoliv jsem byl s Čechy a s rodiči a tak dále, tak mluvím česky. Čili jsem si tu češtinu určitým způsobem udržel, no a potom samozřejmě od roku 1990 jsem zde velice často, někdy na dlouhou dobu, takže jsem si samozřejmě tu češtinu i zlepšil.

Jan ROSÁK, moderátor

To kdybyste slyšel nějaké modelky, které jsou půl roku v Americe a už, jak se to řekne česky správně, no.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Ano, to je pravda, máte pravdu.

Jan ROSÁK, moderátor

Tak díky vám i za to, pane profesore, že vám zůstala ta krásná čeština, ale samozřejmě nejen to, děkuji vám za vaši návštěvu, za váš vzácný čas a za vaše nesmírně zajímavé povídání.

Mějte se moc hezky, přeju vám hodně zdaru, hodně skvělých studentů a samozřejmě dobrých ekonomických studií, které nám, doufám, v budoucnu pomůžou.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Taktéž doufám, děkuji, děkuji za pozvání.

Jan ROSÁK, moderátor

Díky a na shledanou.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity v USA, ekonom

Na shledanou.